

M i l a n D e t e l a

ABECEDA TURIZMA





ZNANJE,
MLADI
IN TURIZEM

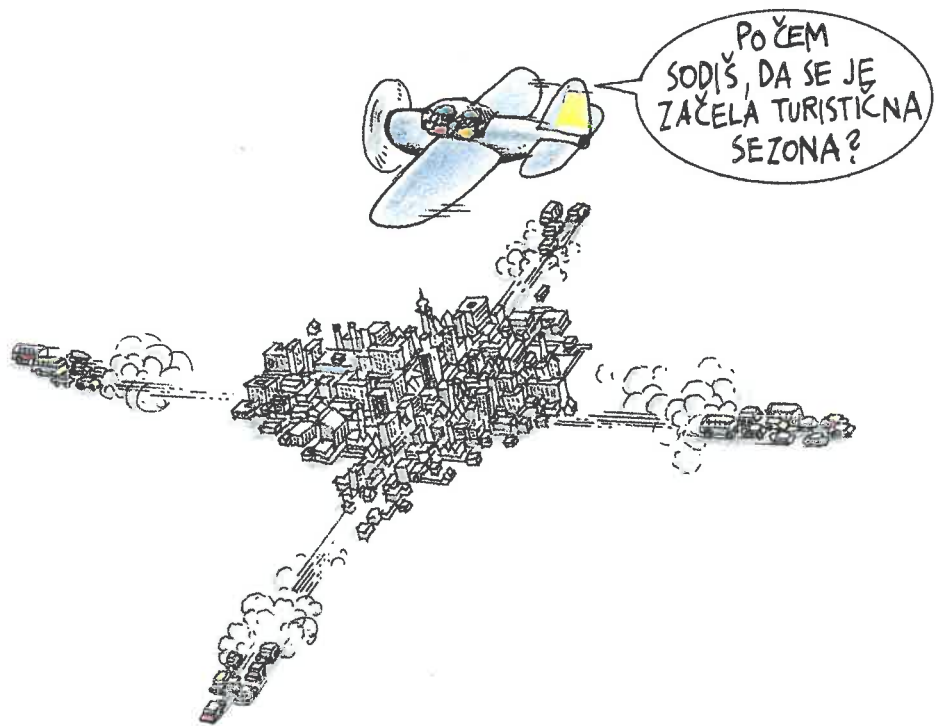
Pot do odličnosti.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
338.48(02.053.2)

DETELA, Milan
Abeceda turizma / Milan Detela ; [ilustriral Matjaž Schmidt]. -
Ljubljana : Turistična zveza Slovenije, 2007
ISBN 978-961-6402-11-8
234793216

VSEBINA

Kaj je turizem?
Kdo je turist?
Kdo je lahko turist?
Zakaj postanejo ljudje turisti?
V katerem letnem času je največ turistov?
Kaj omogoča turizem?
Kaj vse sodi med naravne pogoje za turizem?
Kakšni pa so naravni pogoji za turizem v Sloveniji?
Kateri so kulturni pogoji za turizem?
Kako je z gospodarskimi pogoji na splošno in pri nas?
Kako turisti potujejo?
Kakšno vlogo ima v turizmu gostinstvo?
Katere druge dejavnosti so turizmu še potrebne?
Kakšno vlogo imajo turistične agencije?
Kako se v turizmu odražajo politične razmere?
Je vsak kraj tudi turistični kraj?
In kdo skrbi za urejenost turističnega kraja?
Kaj pa turistična društva?
Kateri ljudje so poklicno najbolj v službi turistov?
Kakšne koristi ima družba od turizma?
Je turizem neke vrste trgovina?
Se lahko že osnovnošolci vključijo v turistično življenje domačega kraja?
Kako se pripravljamo na turistično potovanje?
Za konec
Nekaj pogosto uporabljenih turističnih izrazov



KAJ JE TURIZEM?

Na to vprašanje poznamo številne odgovore, vse opredelitve pa vsebujejo isto bistvo: **Turizem je tisti pojav v družbi, ki se kaže v potovanju in bivanju ljudi zunaj kraja stalnega bivališča zato, da se telesno in duševno sprostijo.**

Turizem

– je družben in množičen pojav, saj zajema široke sloje prebivalstva neke družbe (kraja, države, sveta);

– ljudje zapustijo kraj stalnega bivanja in potujejo v drug kraj z namenom, da spremenijo bivalno okolje;

– v tuj kraj pripotujejo in v njem bivajo le začasno, kraj pa so si izbrali zato, da bi v njem nekaj doživeli;

– poglobitni namen doživetij v tujem kraju je duševna in telesna sprostitvev, kar daje človeku novih življenjskih moči.

Takšna je groba razlaga pojma turizem z zornega kota udeležencev v turizmu. Turizem pa ima še drugo plat. To so vse tiste

dejavnosti, ki omogočajo potovanje, bivanje in sprostitve ljudi. Najpomembnejše dejavnosti v turizmu so: prevoz, gostinstvo, trgovina, turistične agencije, pa tudi kulturne, športne in druge dejavnosti. Če opredelimo pojem turizem s stališča izvajalcev naštetih storitev, se ta glasi: Turizem je organizacija vseh dejavnosti, ki omogočajo potovanje, bivanje in zadovoljitev raznih potreb turistov.

Turizem ima dve strani:

– ena stran so **turisti** – udeleženci turizma, ki uporabljajo storitve za potovanje (prevoze), bivanje (nastanitev in prehrano) in sprostitve (zabavo, šport, kulturo);

– druga stran pa so vsi **izvajalci** storitev, ki jih turisti potrebujejo in uživajo v času, ko so zdoma.

S to razlago smo predstavili le najbolj prepoznavne izraze turizma. V nadaljevanju pa bomo spoznali, da je turizem bistveno širši, globlji, družbeno pomembnejši in na vsa področja družbe razširjen pojav.

KDO JE TURIST?

Najkrajši odgovor: Turist je potnik za lastno razvedrilo. Bolj točno pa pojem turist opredeli-



mo takole: **Turist je oseba, ki za določen čas zapusti svoj dom in odpotuje v tuj kraj zato, da bi si tam na različne načine nabral življenjskih moči.** Tako je turist v kraju, kamor je pripotoval, tujec. Turist ne prihaja v tuj kraj zato, da bi služil denar. Prav nasprotno – za prevoz, prenočevanje, prehranjevanje in razvedrilo turist porablja s seboj prineseni denar.

Izjema so ljudje, ki se službeno začasno zadržujejo v tujem kraju. Udeležujejo se kongresov, sodelujejo na prireditvah, opravljajo občasna dela zunaj doma ipd. To so poslovni turisti, ki prav tako potujejo, bivajo in potrebujejo razne storitve kot pravi turisti, a jim stroške povrne njihova organizacija.

Osebe, ki prihajajo v tuj kraj na delo, niso turisti. To velja tudi za ljudi, ki se dnevno vozijo v tuj kraj ali pa začasno živijo v njem zato, da se šolajo.

Turiste razvrščamo po različnih merilih:

– po državljanosti so turisti **domači** in **tuji**, tisti, ki letujejo v domovini, so domači turisti, tisti, ki pripotujejo iz tujine, pa so tuji turisti;

– po dobi bivanja v nekem kraju so turisti **prehodni**, to so tisti, ki se v kraju zadržujejo do treh dni, in **penzijski** turisti, ki bivajo v kraju dalj kot tri dni;

– po namenu bivanja so turisti **zdraviliški**, **kongresni**, **letoviški**, **izletniški**, **udeleženci prireditev** itd.

Vsaka od opredelitev turistov ima poseben namen. Čim bolj poznamo turiste v določenem kraju ali državi po navedenih zvrsteh, bolj lahko prilagodimo turistične storitve njihovim zahtevam, navadam in potrebam.

KDO JE LAHKO TURIST?

Turist je lahko le tista oseba, ki izpolnjuje tri osnovne pogoje:

– imeti mora **željo, motiv in odločenost** za potovanje in bivanje zunaj doma za lastno razvedrilo;

– imeti mora **denar** za plačilo storitev, ki si jih bo privoščil;

– imeti mora **dovolj prostega časa**.

Turizem postaja za vse več ljudi prava življenjska potreba. Zato načrtno hranijo denar za potovanja in letovanja. Kadar v družbi narašča blaginja, ostaja ljudem tudi več denarja za turistične namene. Največ denarja za turistična popotovanja lahko porabijo tisti, ki so si že zadovoljili najnujnejše življenjske potrebe (stanovanje, pohoštvo, izobrazbo, avtomobil ipd.).

Ljudje imamo vse več prostega časa. Delovni čas se je v zadnjih sto letih skrajšal z 12 na 7 in manj ur na dan; zadnja desetletja imamo dva prosta dneva na

teden (vikend); vsem delavcem je zakonsko zagotovljen plačan letni dopust (v vseh državah šele po drugi svetovni vojni). Zato obseg turizma v svetu narašča.

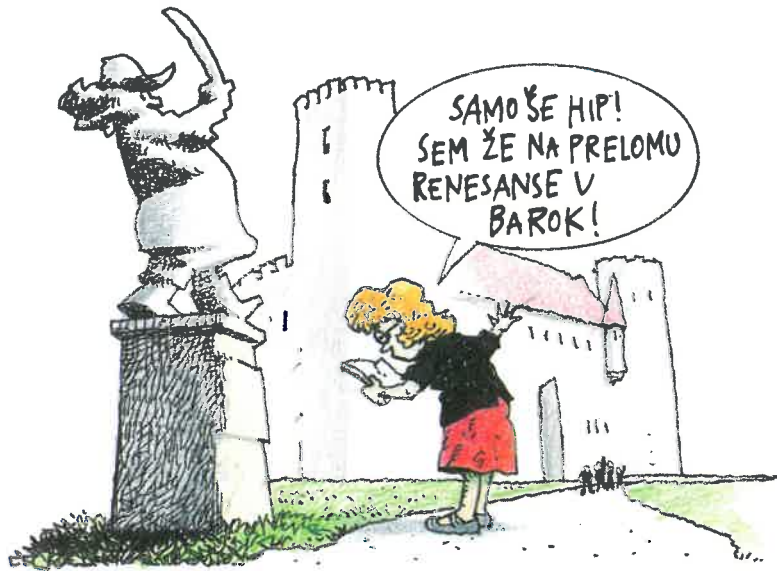
Želje za turistično doživljanje si ljudje lahko privzgojimo, lahko pa jih vzbudijo v nas različne informacije. Če npr. otrok smuča že od rane mladosti, se bo podajal na smučarijo tudi kasneje, ko bo odrasel. Ali: učitelj predstavi v razredu zelo zanimivo pot do nekega kraja, kjer je grad, v njem muzej, pa se zato učenci odločijo, da bodo šli tja na izlet. Ali: v izložbi zagledaš plakat, ki vabi na izlet v Budimpešto. Vzbudi se želja; človek preuči možnost glede denarja in prostega časa in se odloči za to potovanje.

Mnogi ljudje svoja potovanja in letovanja skrbno načrtujejo. Na to se tudi sistematično pripravljajo; zbirajo in berejo literaturo, se učijo tujih izrazov, oskrbijo se z zemljevidi ipd. Na ta način bolje izrabijo čas in denar.

ZAKAJ POSTANEJO LJUDJE TURISTI?

Zelo številni in različni so motivi, zaradi katerih ljudje postanejo turisti.





ljenjska volja in delovna sposobnost. Mnogi ljudje pa potrebujejo še zdravniško nego, dietno prehrano, nadzorovan počitek ipd. Zaradi zdravljenja so turisti predvsem starejši ljudje, zaradi preventive pa tudi mlajši.

Športnih dejavnosti je toliko, da jih ne kaže naštevati. Vsi turisti iz te skupine se podajajo na pot s točno določenim namenom v kraje, kjer so zagotovljene naravne razmere in ustrezna oprema za športno udejstvovanje. V posameznih letnih časih so športne dejavnosti različne, posamezni športi pa zahtevajo različno opremljenost tako turistov kot turističnih krajev.

Sprostitev je prevladujoči razlog večine turistov. Človek se sprosti že s tem, če spremeni bivalno okolje in življenjski ritem. Temu se često pridruži še zavestno počivanje ali kaka športna ali drugačna dejavnost ter zabava. V tem času skušamo odložiti vsakodnevne skrbi, lah-

ko se posvetimo samemu sebi. Številne spremembe ugodno vplivajo na naše razpoloženje, smo bolj vedri, kasneje pa bolj spočiti in zadovoljni.

Že sprostitve povzroči **izboljšanje zdravstvenega stanja**. Vračajo se nam energija, živ-

Turisti se udeležujejo **prireditve**. Te so lahko gospodarske, kulturne, športne, politične, izobraževalne: npr. razstave, sejmi, tekmovanja, množična zborovanja, nastopi in drugačne manifestacije. Turisti so večidel gledalci, opazovalci, a včasih



tudi sooblikovalci prireditve. Če se v kraju zadržujejo manj kot 24 ur, so izletniki, in če več, so turisti.

Pridobivanje novega znanja o tujih krajih in ljudeh je učinek vsakega potovanja. Kulturno obzorje si še posebej širimo z ogledovanjem zgodovinskih spomenikov, muzejev, cerkva, gradov, galerij itd. in če se udeležujemo prireditev.

Iz **verskih nagibov** hodijo ljudje na romanja, obiskujejo božja pota, se udeležujejo verskih shodov in slovesnosti. Ob verskih praznikih so v posameznih krajih lahko tudi posvetne prireditve po uveljavljenih šegah in navadah.

Tudi **nakupi** so motiv turističnih potovanj. To je lahko glavni namen obiska nekega kraja, večkrat pa so drobni nakupi (predvsem spominkov) le obrobne zadeve ob obisku iz drugih razlogov.

Ljudje potujejo, prenočujejo in se prehranjujejo v tujih krajih, kadar prihajajo **urejat osebne zadeve** (npr. na občini, na sodišču). Če v takem primeru tudi prenočijo v gostinskem obratu, so turisti.

Razlogi za turistična potovanja so med seboj zelo prepleteni.

Vsakič, ko spremenimo okolje, nekaj novega spoznamo in doživimo, se sprostimo, si kaj kupimo. Osnovnemu motivu se vedno pridružijo še drugi, kar skupaj oblikuje turistično doživetje.

Urejanje službenih zadev je razlog za potovanja mnogih poslovnih ljudi. Poslovni turisti porabljajo storitve kot vsi drugi turisti, čeprav v tujem kraju delajo in jim pripada zaslužek. V to skupino uvrščamo trgovske potnike, udeležence kongresov, prireditelje razstav, igralce, filmske delavce in mnoge druge. Največ tovrstnih obiskov je v večjih gospodarskih, političnih in kulturnih središčih.

V KATEREM LETNEM ČASU JE NAJVEČ TURISTOV?

Turistični tokovi so neprekinjeni, niso pa skozi vse leto enako močni. Največ ljudi se vsekakor odpravi na turistično potovanje v **dveh poletnih mesecih**: julija in avgusta. V tem času so v večini držav šolske počitnice. Veliko podjetij in ustanov organizira kolektivne dopuste delavcev zaradi šolskih počitnic. V tem času so v nekaterih državah zaprti celo državni uradi. Vzporedno pa je v Evropi prav to letno obdobje najtoplejši čas in ljudje hite k morju, v gore in ven iz naseljenih krajev v naravna okolja. Za večino letoviških



turističnih krajev je v tem letnem času glavna turistična sezona.

Poleg **poletne turistične sezone** poznamo še **zimsko**. Tudi to turistično sezono narekujejo zimske šolske počitnice. To je čas za zimski šport v krajih z ustreznim podnebjem in tereni.

V zdraviliščih letni čas skoraj ni pomemben, saj delujejo vse leto skoraj v enakem obsegu. Tudi po mestih in drugih središčih, kamor prihajajo pretežno poslovni ljudje, ne poznajo izrazitih sezon.

Več turistov kot ponavadi je ob praznikih, npr. ob prvem maju. Tudi ob koncu tedna (vikendih) se ljudje množično podajajo na izlete, na obiske, v počitniške

hišice in na krajša potovanja. Za nekatere ljudi je čas potovanja in bivanja zdoma pogojen z njihovo sprostivno dejavnostjo. Tako poznamo lovno in ribolovno sezono, popotniško sezono, smučarsko sezono itd.; vse so vezane na različne mesece. Tudi prireditve, npr. velesejmi, proščenja, romanja, posebne turistične prireditve ipd., so neenakomerno razporejene skozi leto.

KAJ OMOGOČA TURIZEM?

Doslej smo govorili o turistih – udeležencih v turizmu. Poglejmo pa še drugo stran: kaj mora

imeti dežela ali kraj, da privlači turiste in da tja sploh pridejo. Pogoje za turizem v kraju, na nekem območju ali v državi lahko združimo v naslednje štiri skupine:

1. Naravni pogoji so vse tiste naravne privlačnosti, kot so vode, gore, podnebje, kraški pojavi, rastlinstvo, živalstvo idr., ki pritegnejo turiste. Te naravne danosti morajo biti urejene tako, da zadovoljujejo potrebe turistov. Ljudje se najbolj sproščajo prav v naravnem, zdravju koristnem okolju.

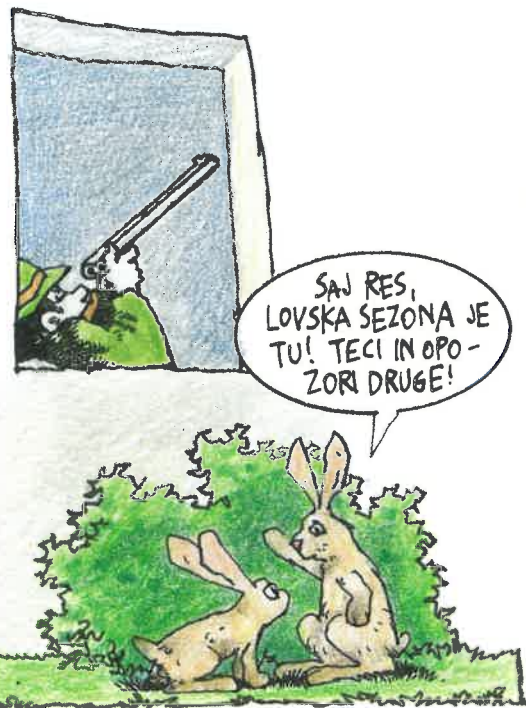
2. Kulturni pogoji so vsa kulturna dediščina in vsa kulturna dogajanja. Ljudje se s spoznanji iz preteklosti in z doživetji na



če ima neki kraj še tako odlične naravne in kulturne privlačnosti.

4. Politični pogoji: najpomembnejša sta mir ter sožitje med narodi in ljudmi. Brez miru in varnosti si ne moremo zamišljati brezskrbnih potovanj. Med te pogoje uvrščamo različne državne ukrepe, ki ljudem omogočajo prehod prek državne meje, vnos in iznos denarja, carinjenje, plačevanje taks, nadzorovanje njihovega bivanja, varovanje njihovih interesov, oskrbo in rabo potnih

ter drugih dokumentov. Posamezne države, območja in kraji imajo različne naravne in kulturne danosti. Narava ni bila enako radodarna do vseh, kulturni spomeniki niso enakomerno razporejeni po svetu, različno so razviti gospodarski pogoji, pa tudi popolna družbena varnost turistom na posameznih območjih še ni zagotovljena. Poleg tega vse družbe nimajo enakega odnosa do turizma. Ponekod vse gospodarske dejavnosti podrejajo razvoju turizma, drugje pa prav nasprotno.



prireditvah duhovno bogatijo.

3. Gospodarski pogoji so vse tisto, kar so v neki državi dodali k naravnim in kulturnim pogojem (zgradili, opremili, organizirali), da bi omogočili potovanje, bivanje in dejavnosti turistov. To so prometne poti in prometna sredstva, gostinstvo, trgovina, objekti za zabavo, šport in druge dejavnosti turistov. Brez dobrih prometnih poti, objektov za prenočevanje in prehrano ter za zadovoljevanje drugih osebnih potreb turizma ne more biti, pa



KAJ VSE SODI MED NARAVNE POGOJE ZA TURIZEM?

Naravne danosti, ki jih izrabljamo v turizmu, se kažejo v razgibanosti tal (relief), v podnebju (klima), v vodovju, v rastlinstvu (flora) in živalstvu (favna) ter v bogastvih podzemlja.

Razgibanost tal ali relief daje pokrajini podobo ravninskega, dolinskega ali gorskega sveta. Vsak od teh tipov sveta ima svoje mikavnosti. Planine, gore in hribi, vmes doline, pa ravnice, morske obale in otoki, tesni in podzemne jame, med vsem tem pa še stotine naravnih čudes – vse to vzbuja v ljudeh željo, da bi si jih ogledali, jih spoznali in

tu gojili nekatere telesne dejavnosti. Razgibanost tal pogojuje različne podnebne razmere in s tem tudi različnost rastlinstva in živalstva.

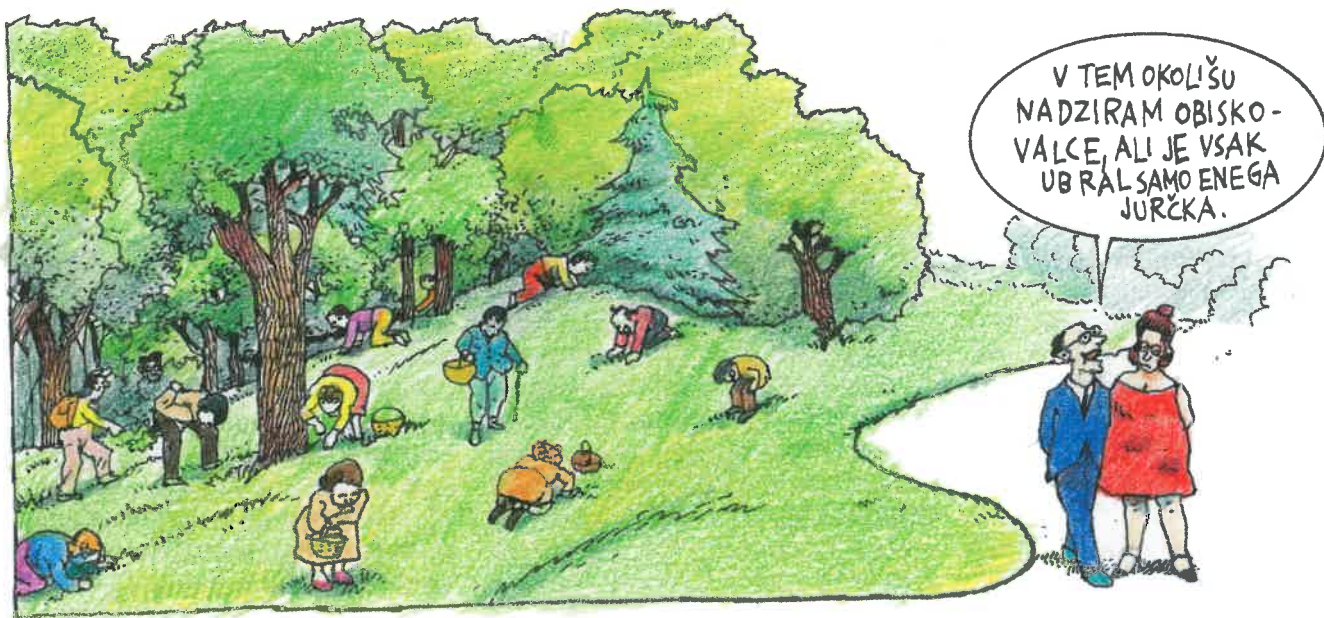
Na človeški organizem pozitivno ali negativno vpliva **podnebje**. V različnih podnebnih razmerah so ljudje različno razporejeni in aktivni. Zato si iščejo kraje s takšnim podnebjem, ki najbolj ustreza njihovem dobremu počutju. Za nekatere ljudi je bivanje ob morju pravi užitek, drugim pa sploh ne prija. Značilnosti podnebja se kažejo v temperaturi zraka, v številu sončnih dni, v ostrini in vlažnosti zraka, v vetrovih, v različnih padavinah ter v drugih prijetnih in neprijetnih pojavih (npr. megla, nevihte). Prevladujoče pozitivne podneb-

ne značilnosti omogočajo razvoj obmorskih, celinskih in klimatskih letovišč.

Voda človeka tajinstveno privlači. Očara ga v vseh pojavnih oblikah, od studenčka, vodne brzice, slapa, jezera, potoka, reke in končno do morja. Daje mu možnost raznoterih užitkov. Ljudje gojijo ob in v vodi različne dejavnosti: ribarijo, prisluškujejo šumenju, plavajo, čolnarijo, jadrajo, deskajo, se drsajo na zaledenelih površinah, gledajo slapove ipd.

Iz globin podzemlja pritekajo mineralne in termalne vode, ki imajo v sebi zdravilno moč. Mineralni vrelci dajejo slatine – zdravilne pijače, termalni vrelci pa omogočajo zdravljenje boleznih s kopelmi.





Rastlinstvo in živalstvo sta tesno povezana z razgibanostjo tal ter vodnimi in podnebnimi razmerami. Zemeljsko površino prekriva na tisoče vrst rastlin. Večina rastlin na nekem območju privlači ljudi zaradi svojega videza in delovanja na človekova čutila. Ljudje nekatere rastline nabirajo in jih uporabljajo kot zdravila, druge uživajo (gobe, robidnice). Zavestno se tudi podajajo v gozdove, med cvetje v planinskem kršju, na travnike in loge, v divjino pragozdov in tunder, v botanične vrtove, arboretume itd.

V okrilju dreves, grmovja in drugih oblik rastlinstva imajo svoja domovanja številne živa-

li: v gozdovih ptice in divjad, v vodah ribe in raki, kar omogoča posebno turistično dejavnost: lov in ribolov. Mnogi turisti najdejo sprostitev in uživajo že v samem opazovanju živali v naravnem okolju.

Turistični kraji so se z redkimi izjemami razvili samo tam, kjer so na voljo kakovostni naravni pogoji. Naravne danosti narekujejo razvoj določenih zvrsti turizma kot: zdraviliški, kjer so termalni in slatinski vrelni; obmorski letoviški zaradi dejavnosti v morju in na plažah; celinski letoviški, kjer je ugodno podnebje, veliko možnosti za sprostitev; zimskošportni, kjer so tereni in

snežna odeja za te vrste športa; lovni, kjer je dovolj živali za odstrel in fotolov ter je v ta namen organizirana služba; gorski, kjer je moč planinariti, plezati itd.

KAKŠNI PA SO NARAVNI POGOJI ZA TURIZEM V SLOVENIJI?

Trdimo lahko, da skoraj ni dežele na svetu, ki bi imela toliko tako različnih in kakovostnih naravnih danosti na tako majhnem prostoru, kot jih ima Slovenija. Osnovne pogoje za razvoj turizma torej imamo. Za primer na-

vajamo le nekaj najbolj znanih turističnih krajev.

Slovenci imamo lasten košček Jadranskega morja. Tu je nekaj urejenih letovišč (Portorož, Piran, Izola, Ankaran), marine v Portorožu, v Izoli in v Kopru. Le dobrih 150 kilometrov od morja kipijo v nebo alpski vršaci, kjer so doma alpinizem, planinarjenje in zimski športi. Središča teh dejavnosti so Kranjska Gora, Bovec, Bohinj, Bled, Mojstrana, Tržič, Kamnik in še drugi. Vmes so hribi in doline in šumenje bistrih rek ... /takšna je ena naših pesmi!/. Imamo obsežno, z gozdovi poraslo sredogorje, kot npr.

Polhograjske dolomite, Bloško planoto, Pohorje idr., prekrasne gorske doline (Logarska dolina, Trenta), prostrane panonske ravnice (Dravsko polje, Pomurje), pa številne gorice (Slovenske gorice, Haloze, Bizeljsko, Brda), značilno Ljubljansko barje, naravne parke (Triglavski narodni park), lovišča (Kočevsko gričevje, Pomurje), krasna jezera (Bohinjsko, Blejsko, Sedmera triglavska jezera, Cerkniško jezero), reke, bogate z ribami (Soča, Krka, Sotla), edinstvene kraške jame (Postojnska jama, Škocjanske jame), slatinske vrelece (Radenci, Rogaška) ter termalne vrelece (Dobrna, Laško,

Čatež, Zreče, Ptuj, Podčetrtek, Šmarješke, Dolenjske in Moravske Toplice idr.).

Vse te naravne danosti smo v Sloveniji že vključili v turizem, možnosti za izrabo novih pa je še veliko. Vendar je pri tem nadvse pomembno, da naravne danosti varujemo in ohranimo nepoškodovane.

Vseh turističnih krajev ni mogoče naštet. Zato, če le morete, poromajte po Sloveniji! Spoznavajte naš mali svet in njegova tisočera naravna bogastva! Hodite od kraja do kraja z odprtimi očmi, napetimi ušesi in si nabirajte spoznanja o lepotah, ki so naše!



KATERI SO KULTURNI POGOJI ZA TURIZEM?

Zelo številni so turisti, katerih glavni namen potovanja so ogledi zgodovinskih in kulturnih zanimivosti ali prireditev. Zanimanja za zgodovino in umetnost je v ljudeh zelo veliko. **Kulturni spomeniki** so bolj ali manj ohranjeni po gradovih, muzejih, cerkvah, galerijah, v predelih mest in naselij in celo v posameznih domovih. Paleta kulturnih vrednot je zelo široka, ohranile pa so se iz davne preteklosti in tudi iz najnovejših časov.

Mnoga naselja in mesta so postala turistični kraji prav zaradi bogastva kulturnozgodovinskih zanimivosti. Izredno kakovostne kulturne in naravne danosti so pod mednarodno zaščito UNESCO, npr. v Sloveniji Škocjanske jame. Uničevanje teh dragotin je pravi zločin zoper vse človeštvo.

Med kulturne pogoje za turizem štejemo tudi vse vrste **prireditev**. Vsaka prireditev, ne glede na vsebino in sporočilnost, pritegne v kraj ljudi, ki se zanjo zanimajo.

Prireditve imajo zelo različne vsebine. Strogo kulturne so razstave umetniških del, gledališke predstave, festivali, koncerti,

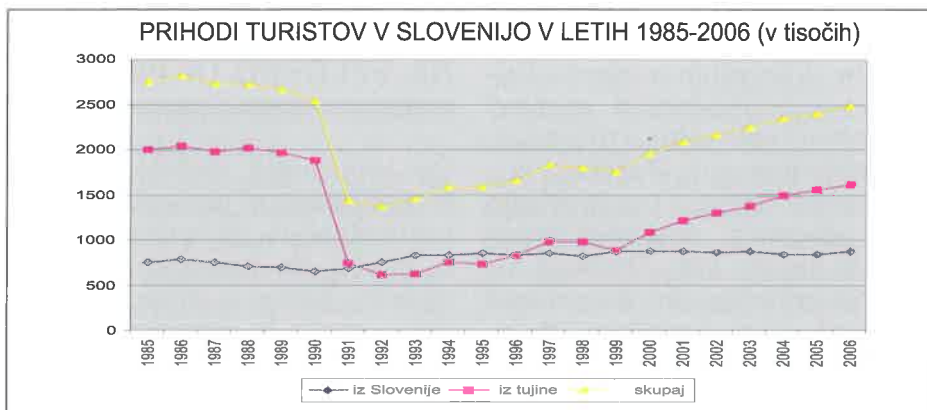
pa tudi razne proslave. Športne prireditve so tekmovanja, nastopi, igre v športnih zvrsteh. Prireditve z gospodarsko vsebino so sejmi, velesejmi, razstave, posvetovanja ipd. Politične prireditve so shodi, praznovanja kake obletnice, srečanja strankarskih skupin ipd. Značilne turistične prireditve so negovanje krajevnih šeg, veselice, zbori, tekmovanja v veščinah. Vsebine posameznih prireditev se često in močno prepletajo med seboj. Nekateri turistični kraji so postali bolj znani prav zaradi tradicionalne prireditve, ki je značilna za ta kraj.

Ljudje, ki pripotujejo na prireditve, pustijo v kraju svoj denar, saj so ga porabili za vstopnino, nakup spominkov, za gostinske storitve in še kaj. Tako imajo prireditve tudi gospodarske učinke.

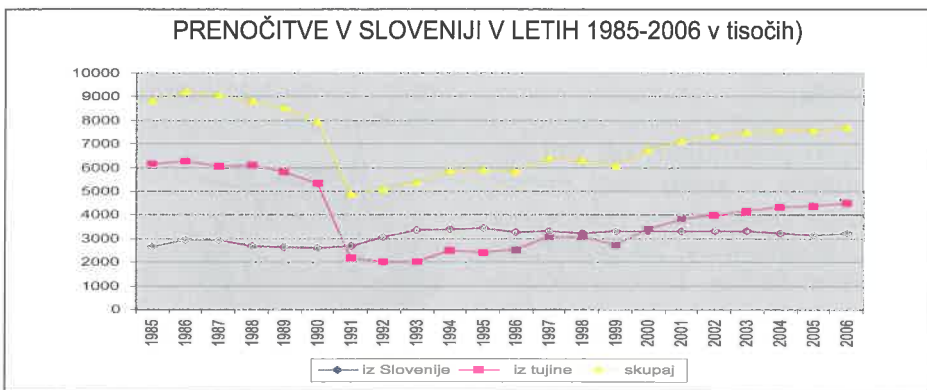
KAKO JE Z GOSPODARSKIMI POGOJI NA ŠPLOSNO IN PRI NAS?

Če ima neka dežela številne in kakovostne naravne in kulturne danosti za turizem, to še ni dovolj, da postane turistična dežela. Treba je zgraditi, opremiti, urediti in organizirati vse, kar omogoča potovanje ljudi do krajev teh privlačnosti ter oskrbovanje ljudi, dokler so v kraju. Gospodarske pogoje za turizem ustvarjajo ljudje in cela družba z vlaganjem denarja v tiste dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe turistov.

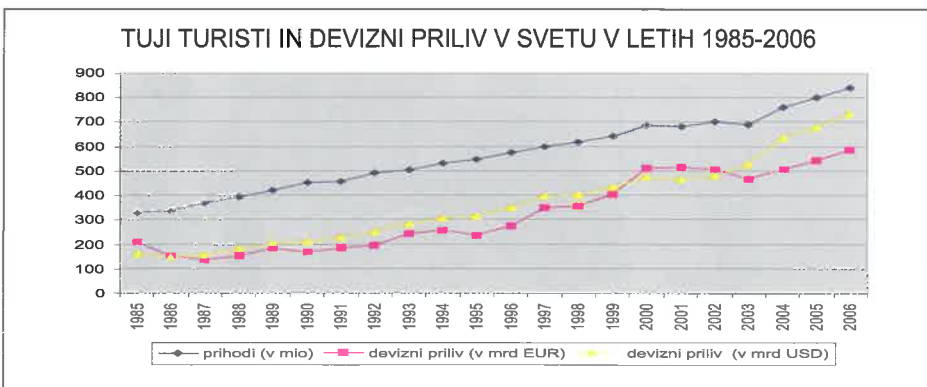




Vir: Statistični urad RS



Vir: Statistični urad RS



Vir: Svetovna turistična organizacija (UNWTO), World Tourism Barometer No. 2, June 2007.

Dejavnosti, ki omogočajo turizmu, so naslednje:

- **promet** za prevoz oseb in blaga ter za prenos vesti;
- **gostinstvo** za nastanitev, prehrano in razvedrilo gostov;
- **trgovina** za prodajo blaga, ki ga kupujejo in porabljajo turisti;
- **obrt** za osebne in druge storitve (npr. frizer, masaže, fitnes, avtoservis) ali proizvodnjo turističnih izdelkov (spominkov);
- **komunalna dejavnost**, npr. urejanje parkirišč, zelenic;
- **turistične agencije** za organizacijo potovanj in letovanj, posredovanje informacij in opravljanje drugih turističnih storitev;
- **kulturne dejavnosti**, ki zagotavljajo ogled kulturnih spomenikov ter prireditve s kulturno vsebino;
- **športne dejavnosti**, ki omogočajo turistom rekreacijo in organizirajo športne prireditve;
- **zdravstvo**, ki omogoča preventivno in kurativno zdravljenje;
- **šolstvo**, ki izobražuje za potrebe turizma.

Za zagotovitev gospodarskih pogojev za turizem mora družba nameniti veliko denarja in s posebnimi ukrepi spodbujati naložbe v turizem.

KAKO TURISTI POTUJEJO?

Turisti potujejo z različnimi prometnimi sredstvi. Šele razvoj prometnih poti in sredstev je

omogočil tudi razmah turizma. Začetki množičnih potovanj segajo v prva desetletja 19. stoletja. Takrat so namreč stekle prve **železnice**. Pred približno 160 leti so tudi v Sloveniji zgradili prvo (južno) železnico, ki je povezovala Dunaj s Trstom. Tej je do 1. svetovne vojne sledila izgradnja še drugih železniških prog. Prevoz potnikov z železnico je naraščal vse do 2. svetovne vojne, nato pa je pričel močno upadati zaradi hitrega razvoja motoriziranega cestnega prometa. A zanimanje za potovanja z železnico se spet

povečuje, predvsem zaradi preobremenjenosti cest in preštevilih nesreč na cestah.

Več kot tri četrt-vseh turistov v Evropi in pri nas potuje z motornimi vozili **po cestah**. Taka potovanja so silno prilagodljiva, niso vezana na vozni red in jih je moč uravnati po željah potnikov. Seveda so razlike med potniki z osebnimi vozili in tistimi, ki se organizirano podajajo na pot z avtobusi. Za cestni promet so poleg vozil potrebne urejene ceste, bencinske postaje, parkirišča, počivališča, servisi in še kaj. Zaradi izrednega obsega motoriziranega prometa se poraja v turističnih krajih vse več težav z mirujočim prometom (parkiranjem), dogajajo pa se tudi prometne nesreče.

Vse več turistov, predvsem na daljše razdalje, potuje z **letali**. Udobnost in hitrost potovanja odtehtata nekoliko višje izdatke za prevoz. Z razvojem zračnega prometa, ki potrebuje letala, letališča in vse ustrezne službe za vodenje prometa in vzdrževanje, narašča tudi število turistov.

Za prevoz potnikov služijo tudi **rečna in morska plovila** (ladje, trajekti, čolni), ki pa pri nas prepeljejo razmeroma malo potnikov. Med prometna sredstva, ki jih uporabljamo v turizmu, štejemo



še vse vrste **žičnic** (gondole, sedežnice, vlečnice), pa tudi **kolesa, vozove** itd., ki jih uporabljajo turisti v turističnih krajih.

KAKŠNO VLOGO IMA V TURIZMU GOSTINSTVO?

Ljudje potrebujemo vsak dan tri ali celo več obrokov hrane in udoben počitek. Za zadovoljevanje teh potreb v tujem kraju skrbi gostinstvo. Ker se prehranjujejo in prenočujejo turisti, govorimo o **turističnem gostin-**



stvu. Del gostinstva je namreč v službi domačinov (nekateri bifeji, gostilne, menze idr.), kar imenujemo splošno gostinstvo. Tako spadajo v turistično gostinstvo vsi nastanitveni obrati in tisti prehrabeni obrati, kjer se prehranjujejo in zabavajo turisti.

1. Nastanitveni obrati so po svojih lastnostih, velikosti, urejenosti, namembnosti in drugih značilnostih zelo različni. Razlikujemo več vrst in tipov, udobje pa opredeljujejo kategorije označene z zvezdicami.

Hoteli so večji in zelo udobni objekti z najmanj desetimi nastanitvenimi enotami (sobami, apartmaji) in z največ dvema posteljama v vsaki sobi. Razlikujemo poslovne, zdraviliške, letoviške, šport in garni hotele, po udobju pa še hotele z eno do petimi zvezdicami.

Moteli so obrati za prenočevanje in prehrano od avtocestah, imajo parkirišča ter v bližini bencinsko črpalko in servise.

Penzioni so manjši obrati za polno oskrbo turistov z najmanj petimi sobami z eno do tremi posteljami.

Prenočišča so manjši ali manj udobno opremljeni objekti, namenjeni le prenočevanju.

Gostišča so gostilne z nastanitvijo, kjer nudijo poleg hrane tudi prenočevanje.

Apartmentno naselje so enosobni in večsobni nastanitveni obrati, kjer si gostje sami pripravljajo hrano.



Planinski (če so dostopni z avtomobili ali z žičnico) in **drugi domovi** (mladinski, počitniški, lovski) so nastanitveni gostinski obrati namenjeni vsem gostom.

Šotorišča so urejene površine za postavljanje avtodomov, šotorov, počitniških prikolic, hišic ter osebnih avtomobilov, namenjene turistom, ki želijo preživeti dopust v naravnem okolju.

Turistične kmetije z nastanitvijo nudijo poleg sob, apartmajev ali prostora za kampiranje bodisi samo zajtrk bodisi celodnevno oskrbo. Udobje opredeljujejo kategorije označene z eno do štirimi jabolki.

2. Prehrambeni obrati različnih vrst zagotavljajo turistom redne dnevne obroke hrane, dopolnilno prehrano, okrepčila in pijače.

Restavracije so večji, udobno opremljeni objekti, ki zagotavljajo širok izbor hrane in pijač. Restavracije so lahko navadne, penzijske, ribje, narodne, vegetarijanske, samopostrežne in druge.

Gostilne so manjši in lahko skromneje opremljeni objekti, ki ponujajo ožji izbor jedi in pijač ves obratovalni čas.

Okrepčevalnice (mlečne, picerije, obrati družbene prehrane ...) ponujajo pijače in ožji izbor

hitro ali vnaprej pripravljenih jedi s postrežbo ali na samopostrežni način.

Slaščičarne prodajajo sladice, napitke in brezalkoholne pijače (od alkoholnih samo likerje, desertna in peneča se vina) na gostinski način (s postrežbo k mizam).

Bari (bifeji, kava bari, čajnice ...) nudijo pijače, tople in hladne napitke in prigrizke, gostom strežejo praviloma pri točilni mizi.

Obrati za pripravo in dostavo jedi dobavljajo organizatorjem banketov in drugim naročnikom jedi v dogovorjene prostore, lah-



ko tudi s postrežbo in dodatnimi storitvami, kar strokovno imenujemo catering.

K prehrabnim obratom sodijo tudi **izletniške turistične kmetije, vinotoči in osmice.**

3. Obrati za razvedrilo ponujajo različne jedi in pijače, a morajo imeti še posebne pogoje za razvedrilo gostov.

Kavarne so zelo udobno urejeni obrati s posebno ponudbo pijač, napitkov in jedi, ki obvezno zagotavljajo tudi razvedrilo, bodisi z revijami, s časopisi, z igrami, živo glasbo ali celo s plesom.

Nočni bari so namenjeni razvedrilu ponoči. So udobno urejeni, ponujajo poseben izbor jedi in pijač in morajo imeti

živo glasbo in plesišče. Nočni bari, kjer je mogoč samo ples, so **dancing bari**, tisti, ki organizirajo tudi zabavni program, so **kabaretni bari**. Posebna zvrst so **disko klubi**, kjer vrtijo večinoma mehansko glasbo in so manj udobni.

Že grobi prikaz posameznih vrst gostinskih obratov kaže, da ima gostinstvo v turizmu izredno pomembno vlogo. Turisti porabijo za gostinske storitve (prenočevanje, hrano in okrepčila) v različnih državah različno veliko denarja, ponekod tudi do 60 odstotkov. Za turiste so stroški za prenočevanje in prehrano nujnost. Prav zato je gostinstvo osnovni pogoj za turizem. Turisti pripotujejo v določen kraj z različnimi nameni in motivi, prenočevati in prehranjevati pa se morajo.

KATERE DRUGE DEJAVNOSTI SO TURIZMU ŠE POTREBNE?

Največji delež vseh storitev v turizmu opravita promet in gostinstvo. V ti dve dejavnosti se prelije največ denarja iz žepov turistov. Za uživanje naravnih in kulturnih danosti pa so potrebni še drugi posebni objekti, oprema in organizacija.

Športne dejavnosti zahtevajo posebne objekte, opremo in or-



ganizacijo, ki omogočajo, da turisti lahko gojijo določen šport ali si športne prireditve ogledajo. V športne objekte je vloženo veliko denarja. Pomislimo samo na stadione, igrišča za golf, wellness centre, bazene, športne dvorane, drsališča, smučišča, kopališča itd. Ob nekaterih objektih morajo delovati še prevozne naprave, npr. žičnice. Za športne aktivnosti turistov morajo biti organizirane službe za pomoč, za zagotavljanje varnosti ipd. Delovanje nekaterih športnih organizacij urejajo posebni predpisi.

Kulturne dejavnosti potrebujejo prav tako objekte (dvorane, galerije, muzeje idr.), posebno opremo, na voljo pa morajo biti tudi službe za vodenje, čuvanje, vzdrževanje, ohranjanje idr.

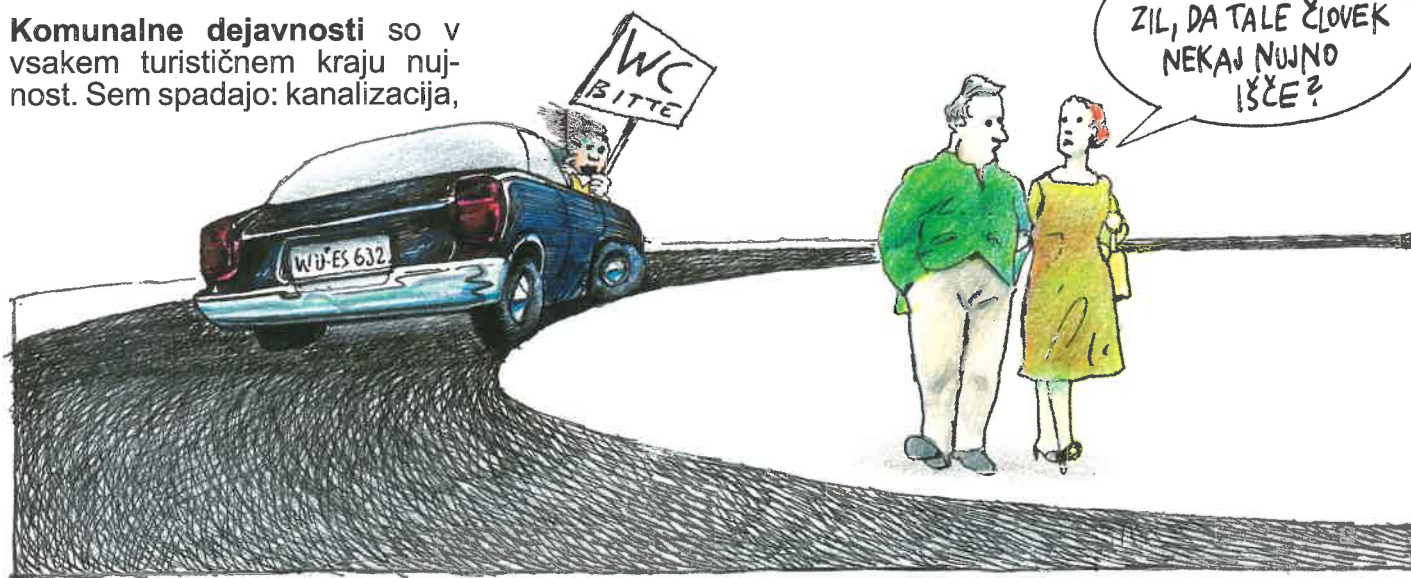
Komunalne dejavnosti so v vsakem turističnem kraju nujnost. Sem spadajo: kanalizacija,

vodovod, električna, ceste, parkirišča, telefon, parki, nasadi, krajevni promet, postajališča, javna razsvetljava, signalizacija, javna higiena in še kaj. Vse te objekte je treba zgraditi, opremiti, vzdrževati in upravljati. Turisti se niti ne zavedajo, kaj vse je treba zagotoviti v turističnem kraju, da so gostje lahko zadovoljni.

Zdravstvena dejavnost je najbolj razvita v zdraviliščih. V termalnih zdraviliščih morajo biti na voljo objekti in oprema za kopeli, v slatinskih tudi pivnice, v klimatskih zdraviliščih prostori za sončenje, sprehajalne poti idr. V zdraviliščih mora biti organizirana strokovna zdravstvena služba, za goste pa velja poseben zdraviliški red. Sicer pa je zdravstvena dejavnost potrebna



povsod, kjer so turisti, za pomoč ob boleznih ali nesrečah.



Trgovinska dejavnost omogoča turistom nakup v trgovinah, kioskih, na tržnicah, sejmi, na prevoznih sredstvih, v posebnih obmejnih trgovinah. Določeno blago prodajajo tudi gostinski obrati.

Obrtne dejavnosti so neposredno, še bolj pa posredno v službi turistov. Osebne storitve opravljajo frizerji, pedikerji, maserji idr., servisne dejavnosti zagotavljajo popravilo opreme, vozil, garderobe idr. Proizvodna obrt izdeluje za turiste zanimive izdelke in spominke. Tudi za vzdrževanje objektov in naprav so potrebne različne obrti. Za turiste skrbijo ali delajo še številni drugi poklici, kot so poli-

cisti, cariniki, informatorji, čuvaji, vodniki, lovci, vaditelji, igralci, glasbeniki, artisti ... Res je težko naštetih prav vse, ki sodelujejo v turizmu kraja ali dežele.

KAKŠNO VLOGO IMAJO TURISTIČNE AGENCIJE?

Turistične agencije so posebne organizacije za oblikovanje in posredovanje turističnih storitev. So vmesni člen med turisti ter izvajalci prometnih, gostinskih, kulturnih in drugih storitev. Turistične agencije delajo v prid turistom in organizacijam,

ki omogočajo potovanje, bivanje in razvedrilo turistov. Njihova najpomembnejša opravila so:
– turističnoinformacijska služba v domovini in tujini;
– posredovanje pri prodaji ter rezerviranje prevozov, prenočitev, penzionov, prehrane, vstopnic idr.;

– menjava tujih plačilnih sredstev, oskrba vizumov v potnih dokumentih, zavarovanje gostov;
– organiziranje izletov, potovanj, počitnic, prireditev;
– prodaja vozovnic, spominkov, in še številne druge posebne storitve.

Vedno več ljudi se odpravlja na potovanje in letovanje s pomočjo turističnih agencij. Te organi-





zacije imajo namreč po domovini in po svetu razpredeno mrežo svojih poslovalnic ter sodelujejo s poslovalnicami drugih turističnih agencij. Na ta način zlahka poskrbijo za vse tisto, kar je turistom potrebno za urejeno in brezskrbno potovanje in bivanje zunaj doma.

KAKO SE V TURIZMU ODRAŽAJO POLITIČNE RAZMERE?

Zelo pomembni pogoji za turistični promet so **mir** in **razu-**

mevanje ter **sodelovanje** med državami. Zaradi napetosti v mednarodnih odnosih število turistov upade, vojna turizem popolnoma ohromi. Ljudje v negotovih razmerah ne hodijo od doma ali pa se čim bolj izogibajo nemirnih območij.

Turizem veliko prispeva k urejanju mednarodnih odnosov. Ko se ljudje srečujejo med seboj, se spoznavajo, se zблиžujejo, navezujejo stike, postajajo prijatelji. Iz takih človeških povezav raste spoštovanje ne le posameznih ljudi, pač pa tudi narodov. Iz tega kujejo politične koristi tako države, kamor turisti prihajajo, kot države, iz katerih so. V prid

turizma je ukinitve vizumov, to je dovoljenj za vstop v državo, bivanje v njej in izstop iz države. Turisti morajo upoštevati veljavne pravne predpise države, v katero prihajajo. Posebej so pomembni predpisi, ki urejajo potne dokumente, prometni predpisi, predpisi o javnem redu in miru in drugi. Boljši ko so odnosi med dvema državama, bolj svobodni, manj strogi in bolj medsebojno usklajeni so tudi predpisi. Vsak turist želi, da bi hitro in varno potoval, da ne bi izgubljal časa na mejnih prehodih, da mu mejni organi ne bi povzročali sitnosti in tudi to, da bi se čutil dobrodošlega.

JE VSAK KRAJ TUDI TURISTIČNI KRAJ?

Odgovor na to vprašanje je lažji, saj smo že spoznali pogoje za turizem. Turistični kraj mora imeti predvsem neko naravno ali kulturno zanimivost, dobre prometne povezave, gostinske, trgovske, komunalne in druge objekte in organizirane vse tiste dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe turistov.

Posamezen turistični kraj je nastal in se razvil zaradi neke svoje posebnosti. Naštejmo nekaj primerov za Slovenijo:

– **termalna zdravilišča:** Terme Banovci, Čatež, Dobrna, Laško, Lendava, Maribor, Olimia Podčetrtek, Ptuj, Moravske Toplice, Zreče, Dolenjske Toplice, Šmar-

ješke Toplice, Zdravilišče Strunjan in še druge;

– **slatinski zdravilišči** sta Radenci in Rogaška Slatina;

– **klimatska zdravilišča:** Pohorje, Jezersko, Rakitna idr.;

– **obmorska letovišča:** Portorož, Piran, Strunjan, Izola, Ankaran;

– **gorsko-celinska letovišča in območja:** Bled, Bohinj, Bovec, Pohorje, Logarska dolina, Zgornjesavska dolina idr.;

– **zimskošportna območja:** Krvavec, Kanin, Kranjska Gora, Rogla, Mariborsko Pohorje, Velika planina, Vogel, Cerkno idr.;

– **lovskoturistična območja:** Kočevsko, Pomurje, Notranjska;

– **izletniški kraji in območja:** Postojna in slovenski kras, Logarska dolina, Gorjanci, Vipavsko idr.;



– kraji z bogato kulturno dediščino: Ptuj, Piran, Koper, Izola, Kranj, Kropa, Škofja Loka, Kamnik, Gornji Grad, Kobarid, Idrija itd.

Za vsak turistični kraj je pomembno, da ohranja čim bolj pristno naravo, čist zrak, mir in tiste lastnosti, ki jih turist potrebuje. Tovarna, ki povzroča hrup, onesnažuje zrak, ki kvari naravo ali celo zaseda obalo morja ali jezera, ne spada v turistični kraj. Turističnemu kraju ni v prid nenadzorovana pozidava zemljišč z neokusnimi, arhitektonsko neustreznimi hišami in drugimi objekti. Ohranjanje starih

mestnih jeder, vaških naselij in celo ruševin gradov je dolžnost vseh, ki jim je zaupana skrb za kulturno dediščino.

Turistični kraj izboljšamo z urejanjem parkov, nasadov, sprehajalnih poti, igrišč, izletišč, smerokazov, z ozelenitvijo in posaditvijo dreves, s cvetjem in zelenjem po vrtovih in hišnih oknih, z vzdrževanjem snage, s postavljanjem krajevnih zemljevidov, z organizirano informacijsko, vodniško in čuvajsko službo in še in še. Za vse to je potrebna predvsem dobra volja ljudi, ki jim je skrb za turizem v kraju pri srcu, in seveda denar.



IN KDO SKRBI ZA UREJENOST TURISTIČNEGA KRAJA?

Prav vsi prebivalci turističnega kraja! Verjetno ste že slišali za slogan: »Turizem smo ljudje!« Res je: na eni strani so ljudje – turisti, na drugi ljudje, ki kar koli storijo v prid turistov. Eni uživajo svoj počitek in izrabljajo svoj prosti čas – drugi delajo za njihovo zadovoljstvo. Tako se tujci in domačini srečujejo med seboj. Z nekaterimi domačini prihajajo turisti v neposreden stik, drugi domačini le posredno sodelujejo v življenju turističnega kraja. Tako ste tudi vsi vi šolarji povezani s turisti.

Na cesti vas ustavi turist in vpraša npr.: »Kje je ta ... ulica?« ali: »Kje vodi pot do ...?« ali: »Kje je avtobusna postaja?« Turist pričakuje neposredno pomoč, informacije. In če poznate odgovor, mu boste to jasno povedali. Če odgovora ne veste, se mu boste prijazno opravičili. Če živite v turističnem kraju, lahko pričakujete, da vas bo več turistov kdaj kaj vprašalo. Mar ni prav, da se zanimate za razmere v svojem kraju? Če pa se celo že učite tuj jezik, boste tujemu turistu lahko res veliko pomagali.

K videzu in ugledu svojega kraja lahko prispevate s skrbjo za urejenost in čistočo. Čuvali bo-

ste nasade, ulic ne boste onesnaževali z žvečilnimi gumiji in drugimi odpadki, ne boste se vozili po parku s kolesom, če to ni dovoljeno, ne boste povzročali hrupa z mopedom in podobno. To je samo nekaj primerov. Vsakdo mora živeti tako, da bo v korist domačemu kraju – s tem pa tudi turistom.

KAJ PA TURISTIČNA DRUŠTVA?

Turistična društva so pričela nastajati v Sloveniji pred več kot sto leti prav zato, da bi prispevala k lepši in boljši ureditvi krajev in za boljše počutje turistov. Že iz te vloge je razvidno, zakaj so se prvotno imenovala »olepševalna društva«.

V društva se prostovoljno združujejo prebivalci, da bi skupaj uresničevali cilje, ki si jih društva postavijo. Beseda »društvo« pove, da gre za organizirano družbo, družabnost, druženje. Vsa društva, skoraj brez izjeme, imajo plemenit namen. Kar pogledamo: v pevskem društvu ljudje prepevajo, uživajo v pevski kulturi, ki jo posredujejo tudi drugim; člani gasilskih društev pomagajo sočloveku ob raznovrstnih nesrečah; športna društva združujejo ljudi, da gojijo šport; društvo za zaščito malih živali se bori, da ljudje pravil-

no ravnajo s temi živimi bitji; v planinska društva se povezujejo ljudje, ki ljubijo planine, hojo. Tudi turistična društva imajo koristne in plemenite namene. Združujejo vse tiste prebivalce, ki hočejo s svojim delom prostovoljno prispevati, da bo njihov kraj za turiste privlačen. Ti ljudje se organizirajo, razdelijo si naloge in pomagajo pri doseganju ciljev. Med številnimi nalogami turističnih društev so najbolj obsežne in pomembne naslednje: – **urejanje kraja**, skrb za prijaznost, čistočo, red, dobro počutje;

- **organiziranje krajevnih prireditelj**, ki so navadno vezane na tradicijo kraja, šege, pa tudi zato, da bi popestrili življenje v kraju;
- **vzgajanje domačinov**, da bi bili naklonjeni turizmu;
- **organiziranje in dajanje različnih informacij**, priprava in razdeljevanje propagandnega gradiva, vodniška služba;
- **skrb za ohranjanje kulturne in naravne dediščine** in vključevanje teh vrednot v turizem.

Nismo izčrpali nalog, ki jih imajo posamezna turistična društva



zapisana v svojih pravilih. Občutimo pa lahko, da se vsako turistično društvo trudi ohraniti krajevne šege in navade, značilne pesmi, glasbo in noše, da vse to ne bi utonilo v pozabo. Z organiziranjem značilnih krajevnih prireditev se iz davnih časov oživljajo stvari, ki bi jih čas pov-

sem odrinil v pozabo. Za majhne države, kot je naša Slovenija, so vse te narodne, kulturne, etnološke, verske pa še druge prireditve tiste dragocenosti, ki dokazujejo samobitnost naroda. Pa tudi sicer – vsaka športna, gospodarska, kulturna, turistična ali umetniška prireditev privabi v kraj turiste. Ko se turisti po prireditvi vračajo domov, nosijo s seboj vtise o kraju, ljudeh in o vsem, kar so doživeli.

Prav bi bilo, če bi že šolarji postali člani turističnega društva ali turističnega podmladka v svojem kraju. Z delom v društvu boste našli svoje zadovoljstvo, hkrati pa boste storili kaj koristnega. S tem namenom imajo po nekaterih osnovnih šolah turistične krožke ali podmladke, kjer se pričenjajo vzgajati bodoči turistični delavci.

KATERI LJUDJE SO POKLICNO NAJBOLJ V SLUŽBI TURISTOV?

Potrebe turistov zadovoljujejo številni delavci različnih poklicev in vseh stopenj strokovne izobrazbe. V posamezni dejavnosti je največ delavcev z naslednjimi poklici:

– turistične agencije: informator, propagandist, programer, vodnik, spremljevalec;



- prometne organizacije: voznik, spremljevalec, pilot, stevard;
- gostinske organizacije: recepcija, vratar, sobarica, blagajnik, natakar, kuhar, točaj;
- trgovine: prodajalec, aranžer, blagajnik;
- banke: menjalec tujih plačilnih sredstev;
- športne organizacije: vaditelj, športni učitelj, oskrbnik;
- kulturne ustanove: umetnik, kustos, vodnik;
- zdravstvene organizacije: zdravnik, terapevt, zdravstveni tehnik;
- obrtne organizacije: frizer, kozmetik, izdelovalec spomin-



kov, serviser;
– državni organi: konzul, carinik,
policist, uradnik itd.

Odlike vseh teh ljudi morajo biti ustrežljivost, pozornost, vljudnost, kulturno vedenje in poštenje. Vsak delavec naj bi opravil svoje delo tako, da bodo turisti resnično zadovoljni.

Delo v turistični dejavnosti ni lahko. Otežuje ga neposreden stik z ljudmi – gosti. Vsak človek je osebnost zase, s svojim značajem, z navadami in razvadami, z željami in zahtevami, ki jih morajo turistični delavci karseda upoštevati. Že načelo Gost ima vedno prav! je večkrat v nasprotju z resničnostjo. Zato ni vsakdo tudi značajske primeren za delo s turisti. Bolje je, da človek brez dobrih živcev, brez ljubezni do poklica in brez osebnostnih lastnosti za opravljanje tovrstnih del ne dela v turizmu.

KAKŠNE KORISTI IMA DRUŽBA OD TURIZMA?

Koristi od turizma, ki jih ima turistična dežela, so precej večje, kot ponavadi mislimo. V grobem gre za dve vrsti:

- za neposredne gospodarske koristi in
- posredne družbene koristi.



Gospodarske koristi od turizma so posledica prodaje gostinskih, prevoznih in drugih storitev ter blaga neposredno turistom. Storitve in blago prodajamo za denar. Pri tem je pomembno tudi to, da turistom lahko prodamo za denar marsikaj, česar ne bi mogli izvoziti. Kot lep primer: domačim in tujim turistom prodajamo vstopnice za ogled Postojnske jame. Lepote te jame ostanejo nespremenjene, tudi če si jih ogleda na milijone ljudi, a do denarja smo prišli zato, ker te ogleda organiziramo. Pa

še to: zaradi ogleda takih in podobnih naravnih in kulturnih znamenitosti se naše družbeno bogastvo prav nič ne zmanjša!

Največ prihodkov od turistov, kot smo že omenili, ustvari gostinstvo, ker turisti največ denarja namenijo za prenočevanje, prehrano in okrepčila. Sledijo prihodki prometnih organizacij, turističnih agencij, trgovskih organizacij, igralnic itd.

Še posebno koristno je, če storitve in blago prodamo tujcem.

Vse to prodajamo po cenah, ki veljajo na našem notranjem trgu. V te cene so vključeni tudi stroški dela (plače) in družbene obveznosti (davki, prispevki). Tako doma vnovčimo opravljeno živo delo, ki ga sicer ni mogoče izvoziti. Naša država si s prodajo blaga in storitev tujim turistom pridobi velik del denarja, ki ga potrebuje za uvoz tujega blaga in plačevanje drugih obveznosti do tujine. Zaradi turističnega prometa se večja proizvodnja v industriji in obrti, več je prometa blaga, več prevozov vsega, kar je namenjeno turistom. Turizem na ta način spodbuja delovanje

drugih gospodarskih panog. Posebno gospodarsko korist imajo nerazviti kraji, ki imajo naravne možnosti za turizem. Iz gospodarsko razvitih se denar prek turistov preliva v nerazvita območja. Pomislimo na Trento, Pomurje idr. Turistično gospodarstvo zagotavlja številnim ljudem redno, nekaterim pa samo sezonsko zaposlitev in s tem življenjsko varnost. To pa je v korist celotne družbe.

Družbene koristi niso merljive z denarjem, so pa tako materialne kot moralne.

Prek turizma se ljudje spoznajo, narodi zblížujejo in na ta način se krepijo pozitivni medčloveški odnosi. Morda je prav ta vloga turizma najbolj pomembna za vsakega človeka, za vsak narod, državo in za vse človeštvo. Spori, ki rojevajo nepetosti, so često posledica nepoznavanja in nerazumevanja razmer, zgodovine, določenih dejstev naroda ali države. Če bi se ljudje in narodi bolje poznali, bi se bolj spoštovali, na svetu pa bi bilo manj gorja in nedolžnih žrtev. Turistom se odkriva svet: s spoznavanjem krajev, razmer, ljudi, zgodovine in drugih vred-



not se jim širita splošna razgledanost in kulturno obzorje in bogatijo duhovne vrednote. S temi zakladi si osmišljajo življenje, delijo pa jih lahko tudi soljudem.

Ljudje, ki potujejo, si izmenjujejo izkušnje, spoznavajo novosti in jih vnašajo v lastno življenje in delovanje. S potovanj prinašajo dobrine, blago, spominke, literaturo, slikovni material ipd. Mnogi se vračajo s potovanj z novim strokovnim znanjem. Skratka – turizem omogoča prenos materialnih in duhovnih dobrin iz vseh krajev sveta. Zato še kako drži slogan: **Turizem nas bogati!**

JE TURIZEM NEKE VRSTE TRGOVINA?

S stališča gospodarskih koristi je turizem zelo obsežna veletrgovina. Zato bomo spregovorili o razmerah, ki jih imenujemo turistični trg.

Turistični trg sestavljajo vsi tisti, ki opravljajo storitve v zvezi s potovanji in bivanjem ljudi v tujih krajih, in na drugi strani vsi tisti, ki bi radi potovali in bivali zdoma kot turisti. Na eni strani je ponudba vsega, kar turisti po-

trebujejo, na drugi strani pa je povpraševanje po teh storitvah ali samo zanimanje zanje.

Turistična ponudba v prvi vrsti temelji na naravnih in kulturnih danostih kraja ali dežele, ki privlačijo turiste. Svoje zmogljivosti (objekte in opremo) in organiziranost ponujajo prometne, gostinske, trgovske, športne, kulturne in druge organizacije, da bi zadovoljile potrebe turistov. Zmogljivosti posameznih organizacij so omejene, npr. število ljudi, ki jih lahko sprejme hotel ali prepelje žičnica. Tovrstne zmogljivosti so turistom na voljo vse leto. Pravimo, da je ta





ponudba stalna in se tehnično med letom ne spreminja. Turistična ponudba se spreminja po vsebini in kakovosti, spreminja se program storitev, cene itd.

Turistično povpraševanje se izraža v zanimanju ljudi za potovanje, počitnice, takšno ali drugačno turistično doživljanje. Najbolj je odvisno od prostega časa in denarja ljudi. Počitnice, dopusti, vikendi, prazniki in tudi letni čas, poleg tega pa

še vremenske razmere, navede, razpored prireditev in druge okoliščine so tisti dejavniki, ki povzročajo, da je povpraševanja v določenem letnem času veliko, v drugem manj, včasih ga pa sploh ni. Zato je turistično povpraševanje zelo spremenljivo, občutljivo, časovno zelo nezanesljivo. So obdobja v letu, ko ni mogoče zadostiti vsem, ki povprašujejo, in obdobja, ko zanimanje za turizem povsem zamre.

Razlike med turistično ponudbo in povpraševanjem se v določenih obdobjih med letom za določene turistične kraje in organizacije izredno velike. Hotel je na voljo gostom vse leto, gostje pa ga zasedejo recimo le 130 dni v letu. To je največji problem vsega turističnega gospodarstva. Za zmanjšanje neskladnosti med ponudbo in povpraševanjem si organizacije pomagajo s propagando, z znižanjem cen, s popusti, z dodatno ponudbo ipd.

Čas največjega povpraševanja je prav čas šolskih počitnic (poletnih, zimskih, prostih dni med šolskim letom). Takrat si tudi starši vzamejo dopust.

Nekateri turistični kraji imajo eno glavno sezono (poletno), drugi dve (poletna in zimska), tretji pa sezone praktično ne poznajo (celo leto je obisk turistov dokaj enak). Po mestih hotelov med letom sploh ne zapirajo, ker je povpraševanje vse leto enako. Podobno je tudi v zdraviliščih, saj za utrditev zdravja letni čas ni pomemben. Dve sezoni imajo kraji z možnostmi za poletne in zimske dejavnosti turistov, npr. Kranjska Gora, Bovec, Pohorje. Le eno sezono imajo nekateri turistični kraji ob morju, in sicer

v toplem letnem času. Razlike med ponudbo in povpraševanjem se dajo nekoliko zmanjšati, če se turistični kraj tehnično in organizacijsko usposobi za dodatno ponudbo. Tako npr. Portorož nima le poletne sezone, pač pa sprejema turiste vse leto zato, ker ima urejene terme, pokrite bazene, ogrevane objekte, Avditorij in druge kongresne dvorane, kjer organizirajo posvete, kongrese, razstave in prireditve predvsem zunaj glavne turistične sezone. Podobno se tudi v drugih turističnih krajih trudijo, da bi čim bolj spodbudili povpraševanje v nesezonskem času.

Je torej turizem posebne vrste trgovina? Ali ponuja blago? Da

– to so storitve. Ali ima kupce? Da – to so turisti. Ali dobimo za opravljene storitve denar? Da – turisti porabljene storitve plačajo. Seveda pa so razlike med ponudbo in povpraševanjem v turizmu prav tako kot v trgovini: zimske čevlje kupujemo pred zimo in ne vse leto, češnje samo spomladi, ozimnico jeseni.

A moramo dodati tole: kupec v trgovini blago izbere, ga plača in odnese ter ga uporablja doma in kasneje. Turisti pa pridejo v restavracijo, izberejo jedi, jih pojedjo tam in takoj, jih plačajo; pri vsem tem so uživali tudi udobje prostora in osebno skrb gostinskega osebja. Prav tu ne sme manjkati gostoljubje!





GOSPOD TURIST,
A HOČETE VIDETI
ENO FUL V REDU
ATRAKCIJO?

SE LAHKO ŽE OSNOVNOŠOLCI VKLJUČIJO V TURISTIČNO ŽIVLJENJE DOMAČEGA KRAJA?

Že dobra volja je nekaj vredna. Za domači kraj in njegov videz morajo skrbeti vsi prebivalci, pa če so organizirani v turistično društvo ali ne, torej tudi osnovnošolci.

Idealno je, če na šoli deluje turistični krožek ali podmladek. Vzorov za take krožke ne bo težko dobiti, saj jih v Sloveniji deluje že kar precej. Če ga še nimate, zakaj ne bi vaš razred dal pobudo, da ga ustanovite? Delo bo potem kar steklo ...

Če deluje v kraju turistično društvo, se zanimajte, kaj člani delajo, kakšen je program društva. Tudi če še niste člani, kar pridite na sestanek društva – nihče vas ne bo odslovil. To storite tudi, če bo društvo priredilo kako predavanje.

Kadar bo imelo turistično društvo kako akcijo, se pridružite članom. Ni treba, da jih samo opazujete – poprimite za delo! Če gredo člani na izlet, skušajte iti zraven. Tako vas bo življenje društva kar posrkalo vase.

Tudi vsak zase ali vsi skupaj pazite na čistočo v kraju. Opozarjajte tiste, ki prav nič ne pazijo na okolje.

Dodobra spoznajite svoj domači kraj in njegovo okolico. Oglej-

te si vse, kar je zanimivega in posebnega za domačine in turiste. Če boste zanimivosti sami dobro poznali, boste lažje svetovali turistom, če vas povprašajo, kam naj gredo in kaj bodo spoznali. V Sloveniji imamo tudi turistično revijo Lipov list. Izdajajo Turistična zveza Slovenije. Je mesečnik in prinaša zanimivosti o turizmu doma in po svetu. Posamezni šolarji se verjetno ne boste naročili na to revijo – en izvod pa bi vaša šola morda le naročila. Svetujte vašemu ravnatelju, pa naj potem ta izvod kroži iz razreda v razred, da ga boste prebrali.

Če se boste na tak ali drugačen način vključili v življenje domačega kraja, boste občutili posebno

zadovoljstvo. Prijeten je že sam občutek, da človek stori nekaj koristnega za svoj domači kraj!

KAKO SE PRIPRAVLJAMO NA TURISTIČNO POTOVANJE?

Strogih pravil za to ni – dam pa vam lahko nekaj nasvetov. Za vsako potovanje, počitnice ali izlet se odločajte načrtno. Za porabljeni denar doživite čim več in naj vam ga ne bo žal.

Na turistično pot se pripravljajte dalj časa z zbiranjem denarja, še bolj pa z zbiranjem informa-

cij. Te najdete v časopisju, predvsem pa pri turističnih agencijah in na spletnih straneh.

Zbrane informacije temeljito preučite. Iz kopice ponudb izberite tisto, ki najbolj ustreza vašemu žepu in prostemu času. Potovanje lahko načrtujete v krogu družine ali prijateljev, saj se boste tako lažje odločili in še bolj zabavno bo.

Na izbrano potovanje se pripravite. O deželi in izbranem kraju si pridobite podrobnejše zemljevide, načrte mesta in drugo literaturo. Če potujete v tujino, se seznanite s predpisi, ki tam veljajo. Dobro je tudi, da se naučite vsaj nekaj nujnih stavkov v tujem jeziku.



Na daljšo pot se ne podajajte brez rezerviranih storitev v prevozu in prenočitvenih obratih. Če se pri tem sami ne znajdete, zaupajte naročilo turistični agenciji. Za malo denarja vam bodo oni vse organizirali, vi pa boste šli na pot brez skrbi. Pred odhodom si izdelajte spisek vsega, kar boste vzeli s seboj. Ne preselite celega stanovanja – v kovčku ne bo prostora in tudi nosili boste težko! Posebej preglejte osebne dokumente, denar, ključe, napišite svoj naslov na kovček, pustite doma naslove hotelov, kjer boste med potovanjem prenočevali, domačim naročite važne stvari itd. Če boste uredili te sicer drobne za-

deve, a v določenih okoliščinah zelo pomembne, boste lahko na potovanju še bolj sproščeni.

Zaupajte soseda, da vas ne bo doma, in prosite ga, naj malo opazi na vaše stanovanje, hišo, vrt. Tudi za pravočasen prevoz do zbirališča dobro poskrbite (prijatelj, taksi!). Zapomnite si, koliko kosov prtljage ste vzeli s seboj ...

Ko potujete ali se zadržujete in uživate v krajih, ki jih še niste poznali, si v beležko zapisujte podatke o krajih, dogodkih, og-

ledih, doživetjih. Še kako vam bodo prišli prav taki zapiski, če boste hoteli svoje potovanje opisati domačim ali prijateljem.

Na potovanju se spomnite ljudi, ki jih imate radi. Naj vam ne bo žal stroškov za nakup razglednice in znamke – dokažite, da niste pozabili na domače in prijatelje niti tedaj, ko vam je prijetno. Tudi kak spominek bo dobrodošel, da ga boste komu podarili ali ga ohranili zase.

Človek ni nikoli dovolj previden. To naj še posebej velja, ko se

potepate po tujini. Med turiste se kaj pogosto vrinejo nesramneži, žeparji, ki vas mimogrede osiromašijo. Zato ne nosite denarja in vseh osebnih dokumentov skupaj. Dajte jih v posebno vrečko, ki si jo obesite okrog vratu, ali pa v torbico, ki si jo opašete. Ali pa si del denarja zašijte v skrit žep. Na pot ne nosite dragocenega nakita. Še in še bodite pozorni na vsakem koraku!

Če potujete v družbi, prispevajte kaj za vedro razpoloženje. Ne pustite se le zabavati in s svojim vedenjem ne kvarite vzdušja v skupini. Ne bodite preobčutljivi, uklonite se željam večine, držite se dogovorov, pazite na dogovorjeni čas, opozorite sopotnike, če ste kaj zanimivega odkrili, kupili, si ogledali itd. Bodite vzoren član z vseh vetrov zbranega kolektiva na isti poti in z istimi cilji!



ZA KONEC

Če si želimo, da bi Slovenija res postala turistična dežela, moramo še marsikaj postoriti. V tej knjižici smo se sprehodili skozi turizem, ga razstavljati in sestavljati, da bi vsaj malce prodrl v njegove zakonitosti in skrivnosti. Prebrano naj nam pomaga, da bomo dobri gostitelji in čim pogosteje turisti.

N E K A J

POGOSTO UPORABLJANIH TURISTIČNIH IZRAZOV

aranžma franc. *arrangement*; urejanje ali priprava česa, tudi pogodba, dogovor; v turizmu pomeni kompleksno turistično storitev, ki obsega vrsto posamičnih storitev, od bivanja, prevoza, izletov, ogledov, spremljanja itd., in jo agencije prodajajo po pavšalni ceni kot počitniški paket ali potovanje.

booking angl. *booking*; beleženje (zapisovanje) rezervacij.

čarter angl. *charter*; najeti, izposoditi; posebna pravica, pogodba; v turizmu posebna pisna pogodba o najemu

(zakupu) letala ali ladje za enkraten ali večkratni prevoz potnikov ali tovara na določeni razdalji ob določenem času.

itinerar lat. *Itinerarium, itineris* = pot; opis poti med dvema krajema; natančno opredeljena in opisana smer potovanja (potovalni načrt), priročnik za potovanje.

marina ital. *marina* iz *mare* = morje; ladjevje, mornarica, zlasti po namenu (trgovska mornarica); v turizmu pristanišče športnih plovil, jadrnic, jaht, luksuznih ladij.

penzion ima dva pomena:

a) manjši gostinski obrat, ki oddaja sobe za prenočevanje ter prodaja jedi in pijače vseh vrst, praviloma kot penzijske storitve za daljše bivanje;

b) skupno ime za prenočevanje in vse tri obroke hrane (zajtrk, kosilo, večerja).

polpenzion v gostinstvu zajema prenočevanje in poleg zajtrka še en glavni obrok (bodisi kosilo ali večerjo).

transfer angl. *transfer* iz lat. *transferre* = nositi; prenos pravic, denarja; v turizmu lokalni prevoz od železniške ali avtobusne postaje, iz pristanišča ali z letališča do hotela ali turistične zanimivosti in obratno.

tranzit ital. *transito* iz lat. *transitus* = prehod; prehod ali prevoz potnikov (blaga) skozi tujo državo ali območje.

turistična taksa lat. *taxa* = pristojbina, cena; pristojbina za storitve in udobje v turističnem kraju, ki niso vračunani v drugih cenah (penzijskih, vstopninah itd.), za informacije, urejena sprehajališča, počivališča ipd.

vavčer angl. *voucher* = porok, garant, dokaz; v turizmu napotnica ali bon, dokument, na podlagi katerega lahko prinesitelj izkoristi vse na njem navedene storitve, oziroma potrdilo o plačilu storitev pri posredniku (turistični agenciji), ki z izdajo vavčerja zagotavlja, da bo plačal izkoriščene in na vavčerju točno navedene storitve.

vizum lat. *visum* = pregledano, odobreno; uradno potrdilo; dovoljenje v potnem listu za potovanje v tujo državo, iz ali prek nje (vstopni vizum, izstopni vizum, tranzitni vizum).





Milan Detela: ABECEDA TURIZMA
Ilustriral: Matjaž Schmidt
Strokovno pregledala: Danica Zorko
Izdala in založila: Turistična zveza Slovenije,
prvič izšlo leta 1993 pri Založbi Mladinska
knjiga v zbirki Pelikan
Natisnila: Tiskarna HREN
Dopolnjena izdaja
Ljubljana 2007

Turistična zveza Slovenije je društvena organizacija, ki si večinoma s prostovoljnim delom svojih številnih članov prizadeva za razvoj turizma. Ustanovljena je bila leta 1905, danes pa združuje več kot 600 turističnih društev, 30 občinskih in območnih zvez, pa tudi 200 turističnih podmladkov. Njeno geslo je Turizem smo ljudje.
www.turisticna-zveza.si



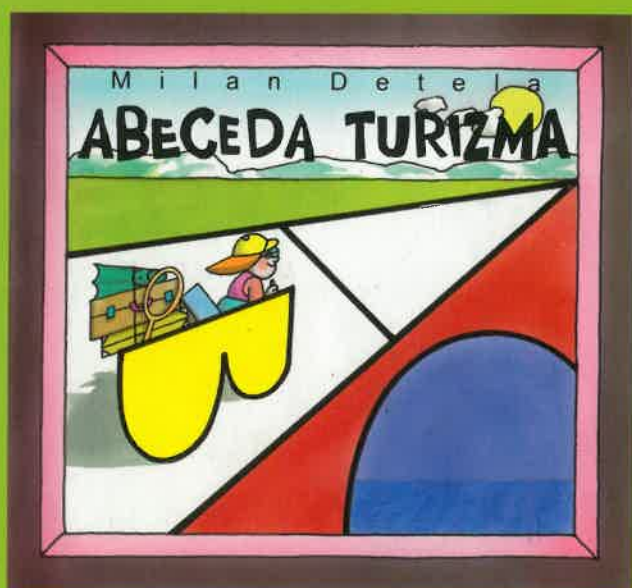
TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

100 let



Republika Slovenija

Ministrstvo za gospodarstvo



ISBN 978-961-6402-11-8



9 789616 402118